

מאמר ד"ה
אני לדודי
מכ"ק אדמו"ר
רבי יהודה ליב
בן כ"ק אדמו"ר
הצמח צדק

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע
יו"ל לראשונה מכת"י מעתיק
כ"ח מנחם אב תשפ"ב
נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via Paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle – ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

מאמר אני לדודי

מכ"ק אדמו"ר מהרי"ל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

מבן אדמו"ר [הצמח צדק], החסיד הרב רבי יהודה ליב שליט"א

אני¹ לדודי ודודי לי, ראשי תיבות אלול, הרועה בשושנים הוא בחינת י"ג מדות הרחמים, כמו שכתוב בזוהר, מה שושנה אית בה תליסר עלין דסחרין לה, אף כנסת ישראל תליסר מכילין דרחמי כו', והן נפתחין ואתגלין בראש חודש אלול, כמו שכתוב ואנכי עמדתי בהר ארבעים יום כימים הראשונים, אמרו רבותינו זכרונם לברכה, מה אלו ברצון כו'. ופירוש ימי רצון, הוא בחינת התגלות י"ג מדות הרחמים. ולזה אמר, אני לדודי ודודי לי, ראשי תיבות אלול, שעל ידי גילוי י"ג מדות הרחמים, הם נותנים כח ועוז לבא לתשובה, כמו שאומרים, והחזירנו בתשובה שלימה לפניך כו'.

והנה לעיל מיניה כתיב, דודי לי ואני לו הרועה בשושנים, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה שיר השירים, דודי לי, הוא לי לאלקים, ואני לו לעם. הוא לי לאלקים, אנכי הוי"ה אלקיך. ואני לו לעם, שנאמר, הקשיבה אלי עמי ולאומים אלי האזינה. הוא לי לאב, כי אתה אבינו. ואני לו לבן, בני בכורי ישראל. הוא לי לרועה, ורעה ישראל האזינה. ואני לו לצאן, ואתנה צאני צאן מרעיתי כו'. ופסוק זה דודי לי, קאי על יציאת מצרים וחג הפסח, שהוא ההתחלה מלמעלה. ואני לו לעם, קאי על חג השבועות, זמן מתן תורה. ופסוק אני לדודי, מלמטה למעלה, קאי על אלול ותשרי עשרת ימי תשובה.

ופירוש הוא לי לאלקים, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה פרשת יתרו, אמר רבי שמעון בר יוחאי, אמר הקדוש ברוך הוא, אלקים אני לכל באי עולם, אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם אלקי ישראל. וכן לעתיד לבא, כי הולך לפניכם ה' ומאסיפכם אלקי ישראל. ומה ההפרש בין אלקים אני כו' ובין יחדתי שמי. יש להקדים הפסוק, רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר, כתיב כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך כו'. ופירוש

¹ המאמר נדפס כאן לראשונה מכתב יד מעתיק, ומיוסד על מאמר ד"ה אני לדודי מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק הנאמר בשבת מברכים אלול פרשת ראה תרכ"א, ונדפס באור התורה שיר השירים ע' תקמח. וראה גם אור התורה ראה ע' תשפא. מגן אבות פרשת ראה מב, ב. תורת שמואל תרכ"ו ע' רכ. תר"ל ע' רסד. פלח הרמון על שה"ש ע' פט.

בזוהר, שהכל מודים ברוממות אין סוף ברוך הוא, שזהו פירוש אין כמוך, כמו שכתוב אין כמוך באלקים אדני כו', רק שחכמי העמים הקדמונים היה אומרים, רם על כל גוים ה' על השמים כבודו כו'. פירוש, שהשגחתו בעליונים. אבל להשגיח בתחתונים, הוא השפלה וירידה לפניו יתברך, ועזב ה' את הארץ ביד השרים ממונים כו'.

אבל ישראל אומרים, מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. פירוש, שמפני שמגביהי לשבת, רוממות דאין סוף ברוך הוא, הכל השפלה לפניו, ושווין שמים וארץ, שהן עולמות רוחנים וגשמים, וכמו שמשפיל לראות בשמים, כך בארץ השגחתו יתברך על דרכי בני אדם, כמו שכתוב אני ה' חוקר לב ובוחן כליות כו'.

ושורש טעות חכמי העמים הקדמונים, שסוברים שבריאת העולמות מאלקות הוא דרך השתלשלות עילה ועלול, שהוא יתברך עילה הראשונה. ואנו רואים, שבעילה ועלול, יש שינוי בהעילה, בשעה שצריך להשפיע ולהתצמצם את עצמו. וכמו רב ותלמיד, שכשהוא לומד ומעיין לעצמו, הוא בעמקות ההשכלה. וכשצריך להשפיע לקטן, צריך לצמצם שכלו, להבינו לקטן לפי ערך שכל של התינוק. ונמצא, יש שינוי אצל הרב, בשעת ההשפעה. וכמו כן שכל ומדות ומחשבה ודיבור, הן גם כן השתלשלות עילה ועלול, שהמדות נולדים ונתהווים מן השכל, יש שינוי בשכל מכמו שהוא בשכלו והרחבת הדעת. מה שאין כן כשמתהווה ממנו מדה אהבה, והשכל מתלבש בהמדה, מתקצר השכל וההשגה, ואינו בהרחבה כמו שהיה קודם בשכלו. וגם ההשתלשלות עילה ועלול, יש ערך להעלול המקבל עם העילה המשפיע לו, כמו ערך המדות לגבי השכל, שהיה המדות כלולים בהשכל קודם שנולדו ונתגלו בלב. לכן, לפי טעותם, שסוברים שבריאת העולמות מאלקות הוא בדרך עילה ועלול, והוא העילה הראשונה, לכן הוא ירידה והשפלה גדולה לפניו, להתלבש ולהשגיח על כל פרטיות עולם הזה, וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה על פסוק ומספר את רובע ישראל, זרע היוצא מהתשמיש שלהם, ועל דרך זה נסמית עיני של בלעם הרשע, באמרו טהור עינים מראות ברע כו'. לכן אומרים, על השמים כבודו כו'.

אבל ישראל אומרים, המשפילי לראות בשמים וארץ. פירוש, שהתהוות ובריאת העולמות מאלקותו יתברך, הוא יש מאין, ולא השתלשלות עילה ועלול. כי אפילו היה ריבוי ההשתלשלות עילה ועלול, לא היה מתהווים העולמות יש ובעל גבול ודבר נפרד, אפילו עולמות העליונים הרוחנים, כי אם היה מתכללים בביטול לאור אין סוף ברוך הוא, וכל שכן להיות התהוות מרוחניות גשמיות. כמו על דרך משל גלגל השמש והאור, שרש התהוותו מחכמה שנקרא אור, וכמו שכתוב הכסיל בחשך הולך, אפילו היה ריבוי השתלשלות, היה הכל ריבוי מדריגות חכמה, ולא אור גשמי. וכל שכן להיות

התהוות גשם עפר הארץ הגשמי, לא יועילו ריבוי השתלשלות עילה ועלול, להיות מרוחניות גשמיות, כי אם שהתהוות העולמות הוא כח אין סוף ברוך הוא, שהוא לבדו הוא בכחו ויכלתו לברא יש מאין. ופירוש בריאה בלשון הקודש, הוא התחדשות יש מאין ואפס המוחלט, להוות ולברא דבר חדש, שיהיה רק כח אין סוף ברוך הוא. וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה, אם יתכנסו כל באי עולם, לא יוכלו לברא אפילו כנף אחד מיתוש. והתהוות העולמות מאור אין סוף ברוך הוא, הוא בדרך דילוג, ולא בהדרגת עילה ועלול, והוא ענין הצמצום באור אין סוף, כמו שכתוב בעץ חיים בארוכה ענין הצמצום ומקום פנוי, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה, ביו"ד נברא העולם הבא, שכל חיי עולם הבא נברא ביו"ד, שהוא נקודה קטנה צמצום. ולכן, יש בפסוק ראשון בראשית ברא כו' כ"ח אותיות, שהן בחינת כח, כמו שכתוב כח מעשיו הגיד לעמו, וכן בפסוק ראשון אנכי ה' אלקיך כו' שבעשרת הדברות, יש כ"ח אותיות, והוא בחינת אין סוף ברוך הוא, הסובב כל עלמין ומקיף כל העולמות בשוה. ולפניו יתברך, שוין עולמות עליונים ותחתונים בשוה. ואצילות ועשיה, שוין לפניו יתברך. ושניהם, השפלה וירידה לפניו יתברך בשוה. ולכן, השגחתו יתברך בעולם הזה הגשמי, כמו בעולמות העליונים, וכמו שכתוב נוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט. פירוש, כמו שהבריאה אין פועל שינוי בו יתברך, כן השגחתו יתברך אין פועל שינוי חס ושלום בו יתברך. וזהו שישראל אומרים, מי כה' אלקינו המגביהי לשבת, הוא בחינת רוממות דאין סוף ברוך הוא, הסובב כל עלמין ומקיף כל העולמות בשוה, והבריאה יש מאין בדרך דילוג, ולא בהדרגת השתלשלות עילה ועלול, לכן המשפילי לראות בשמים וארץ בשוה.

אך יש להבין, אם העולמות והנבראים נבראו בכח האין סוף ברוך הוא, שהוא לבדו הוא, איך נתהוו ריבוי התחלקות מיני נבראים, מאחדות הפשוט דאור אין סוף ברוך הוא, וכמו שכתוב מה רבו מעשיך כו'. וכמו בעולם הזה, נבראו בכלל ארבע מיני דומם צומח חי מדבר. ובכל מין, יש פרטים רבים מאד, כמו בצומח, כמה מיני צמחים חלוקים בטעמים ומראה וריח, ויש עשבים שהן מחיים ויש שהן ממיתין. וכמו כן בבעלי חיים, הרבה מיני בעלי חיים. וכן בדומם וכן באדם. ובעולמות עליונים, הריבוי ביותר. ומאחדות הפשוט דאין סוף ברוך הוא, איך נתהווה התחלקות וריבוי נבראים.

אך על זה נאמר, כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך. פירוש אצבעותיך, כמו שכתוב בספר יצירה, מספר חמש אצבעות כנגד חמש, הן העשר ספירות דאצילות, כמו שכתוב בפתח אליהו, אפיקת עשר תיקונין וקרית להון עשר ספירן, לאנהגא בהון עלמין כו'. פירוש, הגם שיהיה התהוות יש מאין ואפס המוחלט, הוא כח האין סוף ברוך הוא, והוא לבדו בכחו ויכולתו לברא יש מאין, אף על פי כן, כדי שיהיה התהוות היש בעל

גבול ומדה, וגם שיתהוו ריבוי הנבראים והתחלקותן מאחדות הפשוט, הוא על ידי שנתלבש אור אין סוף בעשר ספירות דאצילות, עד דאיהו וגרמוהי חד בהון, לברוא בהון ועל ידן נבראים בעלי גבול ומדה והתחלקותן, כמו מחנה מיכאל מבחינת חסד, ומחנה גבריאל מבחינת גבורה, וכי האי גוונא כל הנבראים, כל אחד לפי שרשו, מתהווה ממדותיו יתברך, שמתייחד בהן אור אין סוף בתכלית היחוד, עד שאיהו וגרמוהי חד כנזכר לעיל. וזהו שנקרא העשר ספירות, אצבעותיך. כמו פעולת האצבעות, לחלק ההשפעה לחלקים קטנים, אי אפשר כי אם על ידי האצבעות. ואף על פי שבאמת, העשר ספירות הם כגרזן ביד החוצב, ועל דרך משל הגרזן, שאין הפעולה מתייחס על שם הגרזן, כי אם עיקר העושה הפעולה, והעשיה הוא כח האדם שביד. וכמו כן, עיקר התהוות הנבראים יש מאין, הוא על ידי כח האין סוף ברוך הוא, שהוא לבדו בכחו לברא יש מאין. עם כל זה, מפני שאור אין סוף ברוך הוא מתיחד עם העשר ספירות, עד דאיהו וגרמוהי חד, ובהן ועל ידם נבראו הנבראים יש מאין ובעלי גבול ומדה והתחלקות המדריגות כו'.

ויש עוד פירוש, שהעשר ספירות דאצילות, הם כח הגבול שיש באין סוף ברוך הוא. כי לומר שאין סוף ברוך הוא בלי גבול, ואין בו כח הגבול, הוא חסרון בחיק הבורא יתברך. לכן, ההכרח לומר, שיש באין סוף ברוך הוא כח הגבול גם כן, והן העשר ספירות דאצילות. הגם שבאמת הם גם כן בחינת אין סוף, רק הן כח הגבול שבאין סוף ברוך הוא, עם כל זה, הן כח הגבול. לכן, בהן ועל ידם נבראו הנבראים בעל גבול ומדה והתחלקותן כו'.

והנה התהוות עולמות בריאה יצירה עשיה, מעשר ספירות דאצילות, יש גם כן שני בחינות. יש השתלשלות עילה ועלול והתלבשות, כמו שלושים כלים דזעיר אנפין דאצילות, מתלבשים בבריאה יצירה עשיה, ונעשו אורות ונשמות לבריאה יצירה עשיה, שזהו דרך התלבשות והשתלשלות עילה ועלול. וכן בבריאה יצירה עשיה עצמן, מפני שור מהשמאל, נמשך נפש הבהמה, על ידי ריבוי השתלשלות עילה ועלול. אבל התהוות גוף הבהמה, וכל שכן גשם עפר הארץ, לא יועילו ריבוי השתלשלות עילה ועלול, להיות מרוחניות גשמיות. וכן למעלה, שיהיה התהוות הכלים דבריאה יצירה עשיה, שהן נבראים, וכל שכן גופות של המלאכים, שהן משני יסודות אש ורוח, אין זה דרך השתלשלות עילה ועלול, כי אם שנתהוו יש מאין על ידי כח האין סוף ברוך הוא, ודרך מעביר העשר ספירות דאצילות.

והנה העשר ספירות הם בחינת ממוצע, בין אור אין סוף להעולמות. ואפילו לפירוש הראשון, שהן כגרזן ביד החוצב, עם כל זה, בהן ועל ידם נתלבש אור אין סוף ברוך הוא, ואיהו וגרמוהי חד. לכן, הם בחינת ממוצע. וידוע הכלל, שכל ממוצע צריך להיות

שני בחינות, תחתונה שבאין סוף, וראש ומקור לעולמות הנבראים, והוא בחינת שלש ראשונות ושבע תחתונות. שבחינת שבעה מדות העליונות, הן מקור להעולמות, על דרך משל מדת החסד, הוא שייך לזולתו, למי להיטיב. מה שאין כן, אם אין העולם, על מי יחול החסד, וכך מדת הגבורה. מה שאין כן שלש ראשונות, חכמה בינה דעת, גם אלו לא ברא העולמות, שייך לומר אנת חכים ולא בחכמה ידיעה כו'. וגם לפי פירוש השני, יש לומר, שמדות העליונות הוא כח הגבול שיש באין סוף ברוך הוא, מה שאין כן בשלש ראשונות, מאיר אור אין סוף בלי גבול.

ועל בחינת מדות עליונות, בחינת כלים דאצילות, שהן מקור להעולמות בעלי גבול, אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שיעור קומה של יוצר בראשית, רל"ו אלפים רבבות פרסאות כו', וכמו שמבואר במקום אחר. והוא ההפרש בין רבות עשית אתה ה' אלקי, לבחינת נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. שבחינת רבות עשית, קאי על המדות עליונות, וכמו שכתוב ששת ימים עשה ה' את השמים כו', וידוע הקושיא, שאפילו בעשרה מאמרות נברא העולם, היה יכול לומר העשרה מאמרות ביום אחד, ולמה הוצרך לברא בששת ימים, אלא שלא כתיב בששת ימים, אלא ששת ימים, והן ששה מדות עליונות, כדי שיתהוו העולמות בעלי גבול ומדה והתחלקות, נתלבש אור אין סוף במדת חסד וגבורה. וביום ראשון, נבראו הנבראים שממדת חסד. וביום שני, ממדת הגבורה. ופירוש רבות עשית, כמו זעקת סדום כי רבו, לשון גדול מאוד, כי גם במדות עליונות מאיר כח האין סוף ברוך הוא. וגם רבות לשון ריבוי, כמו מה רבו מעשיך כו', שריבוי הנבראים הוא על ידי שנתלבש אור אין סוף במדות עליונות. אבל נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, קאי על גילוי שלש ראשונות דעשר ספירות. וכמו שכתוב בזוהר, כד מטי דוד המלך עליו השלום לבחינת שלש ראשונות, אמר, לא הלכתי בגדולות ונפלאות ממני כו'.

ולהבין מהו נפלאותיך ומהו מחשבותיך, הנה מצינו אצל אברהם אבינו עליו השלום, אחר מצות מילה, נתגלה לו השם יתברך בשם אל שדי, כמו שכתוב אני אל שדי התהלך לפני כו'. ופירוש, שדי באלקותו לכל בריה. וכן יעקב התפלל בשם זה, כמו שכתוב ואל שדי יתן לכם רחמים כו', ואל שדי יברך אותך כו'. ובפרשת וארא, התשובה למשה רבינו עליו השלום על גלות מצרים, וארא אל אברהם כו' באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי כו'. אבל במתן תורה, הגילוי משם הוי"ה, אנכי הוי"ה אלקיך כו'. נמצא, יש שלשה מיני מדריגות. שבכל מעשה בראשית, לא נקרא רק שם אלקים. ואצל האבות, הגילוי בשם שדי. וביציאת מצרים ומתן תורה, הגילוי משם הוי"ה.

וברמב"ן בחומש על פסוק ואמרו, פירוש, שיש ניסים נסתרים, ושרשן נמשך מבחינת שם שדי. ויש ניסים נגלים, ושרשן נמשך משם הוי"ה. ופירוש ניסים נסתרים, על דרך

שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק לעושה נפלאות גדולות לבדו, שאין בעל הנס מכיר בניסו, כמו נס דפורים, שמלובש בלבוש הטבע, סיבת ושתי ואהבת אסתר, הגם שבגמרא אומרים על זה הפסוק ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו, שראו כולם הנס יוצא ממנהיגו של עולם, אף על פי כן, מלובש הוא בלבוש הטבע גם כן. ונסים נגלים, הוא כמו אותות ומופתים דיציאת מצרים, ממים דם, וקריעת ים סוף, מים יבשה, שזהו למעלה מהטבע לגמרי. ואמר הרמב"ן, שניסים נסתרים, שרש הגילוי משם שדי, המשדד מערכות השמים. וניסים נגלים, שרשם מגילוי שם הוי"ה, אשר בו נהיה כל הויות לברוא חדשות. וכן הוא בזוהר על פסוק שאל לך אות כו' העמק שאלה, דא אות ה"א בתראה. פירוש, ניסים נסתרים הנזכר לעיל. או הגבה למעלה, דא אות יו"ד. פירוש, ניסים נגלים, שלמעלה מהטבע.

נמצא, יש שלשה מדריגות. שבבריאת העולמות נזכר רק שם אלקים, הוא גימטריא הטבע. הגם שהטבע גם כן אלקות, שבאמת הוא המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, המקרה שמים בעבים המכין לארץ מטר, וחכמי המחקר קוראים זה בשם ניסים תכופים, עם כל זה, הוא מלובש בלבוש הטבע, ועולם כמנהגו נוהג, ושרשו נמשך משם אלקים, מדת הצמצום, שמכסה ומסתיר על אור הוי"ה, שיהיה נראה עולם ליש ודבר, כמו שכתוב, אל מסתתר. ונסים נסתרים, הגילוי משם שדי, שפירושו שדי באלקות לכל בריה, כמו שכתוב והריקותי לכם ברכה עד בלי די. פירוש, בחינת תוספות וריבוי השפעה. וזהו האבות זכו לגילוי זה על ידי מצות מילה, הסרת הערלה, מסך המפסיק ומבדיל כו'. ועל ידי יציאת מצרים ומתן תורה, זכו לגילוי שם הוי"ה, שהוא גילוי אור אין סוף בלי לבושים, ולמעלה מהטבע לגמרי.

ועל דרך זה יובן ההפרש בין נפלאותיך למחשבותיך. שבחינת מחשבותיך, הוא על דרך משל, מחשבה באדם, שהיא מכוסה ונעלם מעין כל. ולמעלה, הוא בחינת עלמא דאתכסייא. הגילוי מזה, הוא על דרך נסים נסתרים, שהגילוי הוא משם שדי. ונפלאותיך, הוא בחינת כתר וחכמה, שהגילוי מזה על דרך ניסים נגלים, ששרשם משם הוי"ה, שהגילוי לעין כל. זהו פירוש הפסוק רבות עשית אתה ה' אלקי, קאי על בריאות העולמות, שנבראו בעשרה מאמרות דשם אלקים, כמו על דרך משל, הדיבור שבאדם, שיוציא מהבל הלב, ומקבל מהמדות. והוא למעלה, בחינת דבר הוי"ה, שמקבל מהמדות העליונות, שהן בחינת שבע תחתונות. ונפלאותיך ומחשבותיך, הן בחינת שלש ראשונות, נמשכים אלינו דוקא, וכנזכר לעיל, שהגילוי משם שדי היה להאבות, ושם הוי"ה לישראל ביציאת מצרים ומתן תורה.

ועם כל זה, אין ערוך אליך. שגם בחינת נפלאותיך ומחשבותיך, אין ערוך אליך למהותו ועצמותו יתברך. וכידוע פירוש ערך ומספר. ולגבי דבר שבלי גבול, שזה אחד

עם רכבות. שאם תאמר, שמספר רכבות, קרוב יותר לגבי הבלי גבול, ממספר אחד, אין זה בלי גבול. וכמו כן יובן, שלגבי מהותו ועצמותו יתברך, גם נפלאותיך ומחשבותיך, אין ערוך אליך כלל. ובזה יובן פירוש המדרש רבה, אמר רבי שמעון בר יוחאי, אמר הקדוש ברוך הוא, אלקה אני לכל באי העולם. פירוש, אלקי, הוא שם אלקים, לשון כח, כמו ואת אילי הארץ לקח כו', והוא כח האין סוף ברוך הוא שמהווה ומחיה העולמות. ולכן, אלוקה אני לכל באי עולם, כמו שכתוב בראשית ברא אלקים. אבל לא יחדתי את שמי כו', פירוש יחדתי, הוא שם המיוחד, שם העצם, בחינת שם הוי"ה, אלא עליכם, שם הוי"ה לישראל במתן תורה, ושם שדי להאבות, שזהו בחינת נפלאותיך ומחשבותיך אלינו דוקא. וזה הוא לי, קאי על הוי"ה, שיהיה לי לאלקים. וכמו שאמר יעקב, והיה הוי"ה לי לאלקים. פירוש, לא כמו העולמות והמלאכים שנקרא בני אלקים, שמקור והתהוותם הוא מבחינת שם אלקים דעשרה מאמרות. אבל נשמות ישראל אומרים הוי"ה אלקינו, פירוש, שכל כחינו וחיותינו הוא משם הוי"ה עצמו, וכמו שכתוב כי חלק הוי"ה עמו, וכענין אבל לא יחדתי שמי אלא עליכם, וכן נפלאותיך ומחשבותיך אלינו דוקא.

ובזה יובן מה שבשמונה עשרה אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק כו', ואחר כך הגדול הגיבור כו'. והוה ליה להקדים תחילה שבחי הבורא יתברך הגדול כו', ואחר כך האבות. אלא פירוש הגדול הגיבור כו', הוא חסד גבורה תפארת, בחינת מדות עליונות, מקור חיות העולמות. אבל האבות המשיכו בחינת שלש ראשונות דעשר ספירות, נפלאותיך ומחשבותיך כו', והוא ענין הוא לי לאלקים, אנכי הוי"ה אלקיך.

ואני לו לעם, פירוש, כמו שכתוב למען הקים אותך היום לי לעם והוא יהיה לך לאלקים. ויש להבין, איך שייך למעלה בחינת אין מלך בלא עם, שעל דרך משל המלוכה למטה, מפני שהעם דומים למלך, שהם אנשים כמוהו, רק שהמלך גבוה יותר. אבל על בהמות וחיות, אין שייך מלוכה, כי אם רודה ומושל, כמו שכתוב וירדו בדגת הים. ולכן, השיר ה' מלך גיאות, היה ביום ששי למעשה בראשית, יום ברואו אדם הראשון. מה שאין כן קודם, הגם שנבראו כל הנבראים וגם המלאכים, יש אומרים שנבראו ביום שני ויש אומרים ביום חמישי, עם כל זה, אין שייך מלוכה עליהם, כי אם כשנברא אדם הראשון, אמר השיר ה' מלך גיאות כו'.

ויובן זה על פי מאמר רבותינו זכרונם לברכה, על פסוק כל הנקרא בשמי כו', עתידים צדיקים שיקראו על שמו של הקדוש ברוך הוא כו'. ופירוש רש"י, שיהיה שמם הוי"ה כו'. וביאור זה כמאמר רבותינו זכרונם לברכה בירושלמי, חזרנו על כל המקרא, ולא מצינו שיקרא כנסת ישראל ציון, אלא בפסוק זה, ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. והטעם לזה, מפני שבפסוק זה נאמר

שלשה דברים שהעולם עומד, תורה ועבודה וגמילות חסדים. ואשים דברי בפיך, זהו תורה. ובצל ידי כסיתך, זהו צדקה וגמילות חסדים. בצל החכמה, בצל הכסף. ולנטוע שמים כו', זהו עבודת הקרבנות, כמו שכתוב במדרש רבה על פסוק וסולם מוצב ארצה, שריחן עולה עד לשמים כו'. ועל ידי קיום התורה ומצות, נקראת כנסת ישראל ציון. כי פירוש ציון, לשון סימן, ציון המציונות, והוא בחינת נעשה אדם בצלמינו כדמותינו, שנעשה האדם למטה דוגמת מעין למעלה, ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו', שלשה קוין, תורה ועבודה וגמילות חסדים. והתורה ומצות נקרא גם כן ציון, כי התפילין שלמטה, הם סימן ורמז להשיג בהן ועל ידם מהו תפילין למעלה, והקדוש ברוך הוא מניח תפילין, ארבע מוחין כו'. וכך הטלית והציצית, סוד ורמז על טלית וציצית שלמעלה, הקדוש ברוך הוא מתעטף בטלית כו', בחינת לבושיה כתלג חיור, והציצית הן בחינת ושער רישיה כעמר נקי, ול"ב חוטין הם ל"ב נתיבות חכמה כו', וכמו שכתוב בזוהר, שעל ידי קיום התורה ומצות, הוא עלייה לנשמות לאשתאבא בגופא דמלכא, רמ"ח מצות עשה, רמ"ח איברים דמלכא. והוא ענין עתידים צדיקים כו' שיהיה שמם הוי"ה, הוא בחינת אור אין סוף המתלבש בעשר ספירות דאצילות. ולכן, על בחינת זו, נעשה אדם בצלמינו כדמותינו, שייך לומר עמי אתה, אין מלך בלא עם, והוא ענין הוא לי לאלקים, ואני לו לעם, כמו שכתוב למען הקים אותך היום לי לעם כו'.

ועתה יש להבין מה שאמר במדרש רבה, הוא לי לאב, כי אתה אבינו, ואני לו לבן, בנים אתם לה' אלקיכם. הוא לי לרועה, רועה ישראל, ואני לו לצאן, ואתנה צאני צאן מרעיתי כו'. ויש להבין, שהן שני דברים שאין דומין זה לזה כלל, כי אב ובן, הן עצמיות אחד, והבן נמשך ממוח האב. מה שאין כן רועה וצאן, הן מהות שאין ערוך בניהם. ממה נפשך, אם הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, נקראו אב ובן, כמו שכתוב בני בכורי ישראל, בנים אתם כו', שהן עצמות אחד, איך נקראו רועה וצאן. אך הנה נודע, שבחינת אב, הוא חכמה. וכשמתלבש אור אין סוף ברוך הוא בבחינת חכמה עילאה, ובעשר ספירות דאצילות בחינת כמראה אדם כו', אז שייך לומר כי אתה אבינו, וכמו שכתוב, מה שמו ומה שם בנו. מה שמו, הוא בחינת אור אין סוף שבחכמה עילאה, בחינת חכמה ובינה. ומה שם בנו, בחינת זעיר אנפין דאצילות, ששורש נשמות ישראל מושרשים בזעיר אנפין דאצילות, שנקרא בני בכורי כו'.

אבל אור אין סוף ברוך הוא, שלמעלה מחכמה עילאה, בחינת כי לא אדם הוא, על זה נאמר, יש אחד ואין שני לו, גם בן ואח אין לו. פירוש, כי ענין היחודים עליונים, כי אנת הוא חד ולא בחושבן כו', ועל זה נאמר יש אחד ואין שני כו', גם בן ואח אין לו. ולכן, הגילוי וההשפעות החיות מעצמות אור אין סוף ברוך הוא, אין שייך לקרוא

בחינת אב, רק בבחינת רועה ישראל, שזן ומפרנס אותם, כמו רועה לצאן. ונשמות ישראל נקרא צאן אדם. כי אנו רואים, שבטבע הבריאה, הביטול בבהמה, יותר מבאדם, שהם בטיילים לרצון המנהיגם, לכל אשר יטה אותם, בלי בחירה ורצון עצמם כלל. ומכל הבהמות, נבחר כבשים, שיש בהן הביטול יותר, כי שור נגח כו' וכבשים רחמים, ויש להם קול רחמנות, והביטול יותר, שאינם בועטים כצאן לטבח כו'. כי אדם הוא, בחינת חכמה ודעת. ובהמה, הם בחינת מדות. ושרשם, הן ממדריגות עליונות יותר מבחינת אדם, והוא בחינת בהמה רבה, מדות שבכותר, רק שנפלה למטה מבחינת אדם. ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה, על פסוק אדם ובהמה כו', ערומים בדעת כאדם, ונמשכים אחריו כבהמה. וכן דוד המלך עליו השלום אמר, בהמות הייתי עמך כו'. וגם מדות שמקבלים מחכמה, שרשן ממדות שלמעלה מהחכמה, בחינת טורי חשוכא. וכנודע, דזעיר אנפין, בעתיקא אחיד ותליא. ולכן, נשמות ישראל נקרא צאן אדם כו'.

והנה יש מעלה בבחינת ואני לו לצאן, יותר מבחינת ואני לו לעם כו'. שבחינת עמי אתה, הוא על ידי קיום התורה ומצות, בחינת נעשה אדם בצלמינו כו'. אך מי שפגם בתורה ומצות, על זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שאלו לחכמה, נפש החוטאת, במה תתכפר, אמרה, תמות כו'. ובחינת ואני לו לצאן, אמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה פרשת בשלח פרשה כ"ד, מה הצאן, אפילו מחבלה האלנות, אין בעליה מעלין עליה אשמה. כך ישראל, אף על פי שהן חוטאין, הקדוש ברוך הוא נוהג בהן כצאן כו'. והיינו מפני שעל ידי ביטול דבהמה, מדות שלמעלה מהדעת, ממשיכים ממקורן ושרשן, בחינת י"ג מדות הרחמים, בחינת כתר עליון, שמשם נמשך מקור הסליחה והמחילה, למלאות כל הפגמים והחסרון שנעשה בפגמים בתורה ומצות.

וזהו מה שכתוב, טוב לחסות בה' מבטוח באדם. וידוע הקושיא, שמשמע, שגם לבטוח באדם, טוב, אלא שטוב יותר לחסות בה', דהא כתיב ארור הגבר אשר יבטח באדם כו'. אך הכוונה, על אדם העליון, והוא כמו שכתוב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. ופירוש מבטוח, מלשון וטח את הבית, שהוא לשון טיחה ודיבוק שבבחינת כמראה אדם, רמ"ח מצות עשה, רמ"ח אברין דמלכא כו', יוכל האדם לדבקה בו יתברך, וכמו שכתוב ואתם הדבקים בה' כו'. ופירוש לחסות, הוא בחינת מקיף. וטוב לחסות בה', שהוא בחינת אור אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין, שלמעלה מבחינת התלבשות אור אין סוף בבחינת כמראה אדם כו', מבטוח באדם כו'.

ואמר הטעם על זה, בשם ה' כי אמילם. פירוש אמילם, להכרית הקליפות דכל גוים סבבוני כו', הוא על ידי מקיפים דכתר, אותיות כרת, כמו שמבואר במקום אחר. מה שאין כן בבחינת אורות פנימיות, שמאיר בבחינת כמראה אדם, נאמר, עת אשר שלט האדם באדם כו'. וכמו כן יובן כאן, למלאות החסרון והפגמים שנעשו בתורה ומצות,

בחינת אדם העליון, הוא על ידי בחינת רועה ישראל כו'. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום, ה' רועי לא אחסר כו'. שמבחינת ה' רועי, הוא בחינת המשכות מי"ג מדות הרחמים, שלמעלה מבחינת כמראה אדם נעשה אדם בצלמינו כו'. מזה נמשך לא אחסר, למלאות כל החסרונות והפגמים. וכמו שמבואר במקום אחר, על פסוק כי אין מחסור ליריאי כו'.

ואף על פי כן, יש מעלה בבחינת ואני לו לעם כו', יותר מבחינת ואני לו לצאן כו', כי עיקר דירה בתחתונים, הוא על ידי קיום התורה ומצות, נעשה אדם בצלמינו כו', רמ"ח פקודין, רמ"ח איברי דמלכא, וכנזכר לעיל, שעל ידי קיום התורה ומצות, עתידים צדיקים כו' שיקרא שמם הוי"ה, והוא ענין למען הקים אותך היום לי לעם והוא יהיה לך לאלקים כו'. ולכן, צריך להיות שני הבחינות. הוא לי לרועה ואני לו לצאן כו', בכדי להמשיך י"ג מדות הרחמים, למלאות ולתקן כל הפגמים, על ידי התגלות אור אין סוף, כתר עליון, כמו שכתוב לפני ה' תיטהרו, תיטהרו גילוי כתר. ובחינת דירה בתחתונים, אין מלך בלא עם, הוא על כלים דתורה ומצות, רמ"ח אברי דמלכא, בחינת כמראה אדם, שלשה קוין דתורה ומצות וגמילות חסדים, כמו שכתוב ולאמר לציון עמי אתה כנזכר לעיל, והוא בחינת ואני לו לעם.

סליק.